

הרב חנוך וקסמן פרשת בא

בית עבדים

מוטיב הבית ביציאת מצרים

הביטויים הספרותיים בציווי זכירת יציאת מצרים

לקראת סוף פרשת בא, כחלק מסדרה של צווים הלכתיים (יב:מג:יג:טז) המסיימים את סיפור היציאה ממצרים, משה מצווה את העם לזכור את היום:

ויאמר משה אל העם, זכור את היום הזה אשר יצאתם ממצרים, מבית עבדים, כי בחזק יד הוציא ה' אתכם מזה. (יג:א)

התורה מציגה תבנית דומה לאחר כמה פסוקים; כאשר אנו עומדים בפני בן שואל, המעוניין להבין את משמעות החוקים והמשפטים, עלינו להשיב לשאלתו "מה זאת?" כך:

בחזק יד הוציאנו ה' ממצרים, מבית עבדים. (יג:ד)

ההתייחסות המרובות לידו החזקה של ה', שהוציאה אותנו ממצרים (יג:א, יד וכן ראו יג:ט, טז), הם הציוד והמניע לא רק לחומר ההלכתי הסובב את האמירות הללו, אלא גם דגש ספרותי ותבנית מתאים כדי לסיים בו את סיפור יציאת מצרים. כבר במעמד הסנה ה' מבהיר למשה שפרעה ייתן לישראל לעזוב את ארצו רק כאשר תופעל עליו יד חזקה (יג:ט). בנוסף לכך, לאורך הסיפור יד ה' מתוארת כמחוללת את המכות על המצרים (ג:כ, ו:א, ז:ה, ט:ג, טו). חזרה על הדימוי הזה לקראת סוף הסיפור, כדי לחתום מעין הפתיחה, אינה מפתיעה.

באופן דומה, השורש י.צ.א משמש כשורש מנחה החל מההודעה למשה על מכת הבכורות (יא:א-י), שהיא תחילת היציאה ממצרים. התורה מטה את השורש בצורות מגוונות: ה' יוצא למצרים להרוג את הבכורות (יא:ד); משה יוצא מעם פרעה (שם ח); ישראל מוציאים את בצקם ממצרים (יב:לט), ואסור להם לצאת מפתח ביתם (יב:כב); השימוש הנפוץ ביותר הוא בקשר לישראל (יא:ח, יב:יז, לא, מא, מב, נא, יג:ג, ד, ח, ט, יד, טז). השורש, בהתאם לנושא הסיפור - היציאה ממצרים - מופיע בו שמונה עשר פעם. הדגשת היציאה מתאימה, אפוא, גם לצורת הסיפור וגם לתוכנו.

המוטיב החדש - בית

מאיך, הביטוי "בית עבדים" המופיע בציווי הזכירה בעיית מעט. בניגוד לביטויים עליהם עמדנו לעיל, הביטוי "בית עבדים" אינו מופיע ולו פעם אחת בסיפור היציאה ממצרים. במקום ביטוי זה ניתן היה להתייחס למצרים או למוסד העבדות כשלעצמו, ואם התורה הייתה מעדיפה סגנון ממליצי יותר - היינו יכולים לצפות לציטוט מתחילת הסיפור, כמו "סבלות מצרים" (ו:ז), "יד מצרים" (ג:ח), או יחס ללחץ או לעבודה (ג:ט). השימוש בביטוי "בית עבדים" בסוף הסיפור מייצג, לדעתי, חלק מנטייה רחבה יותר בחלק זה של סיפור יציאת מצרים, החלק האחרון.

כפי שהראינו לעיל, החלק האחרון של יציאת מצרים מתחיל בנתינת התראה למשה על מכת בכורות, ובהעברת ההתראה לפרעה (יא:א-י). בנקודה זו הכתוב מפנה את תשומת לבו להוראות הלכתיות לאותו לילה - לקיחת הפסח, שחיטתו ואכילתו. מעבר זה מסומל על ידי העובדה שנושא ההוראות הוא "בית": ישראל מצווים לקחת "שה לבית אבות, שה לבית" (יב:ג), ואם אין מספיק אנשים בבית כדי לאכול שה אחד, אז יש לצרף שכנים - "הקרב אל ביתו"; דם הפסח צריך להמשח על המזוזות ועל המשקוף של הבית, ואות הדם גורם לכך שהאל יפסח על בתי בני ישראל ולא יהרוג את בכוריהם (יב:יג, כג, כז); בנוסף לכך, חל איסור לצאת מפתח הבתים עד הבוקר (יג:כב).

מרכזיותו של הבית ממשיכה בחלקים ההלכתיים של הסיפור, המתארים את המצות הסובבות את יציאת מצרים (יב:יד-כ, מג:ג): ישנו איסור על אחזקת חמץ בבית (יב:יט), ויש חובה להוציאו באופן אקטיבי מן הבית (יב:טז); הפסח, לדורות, יאכל בבית אחד, ואסור להוציא את הבשר מן הבית (יב:מו). הבית, בתפקידיו השונים, מופיע חמש עשרה פעמים בסיפור היציאה ממצרים עצמו ובפרשיות ההלכתיות הסובבות אותו (יב:ג, ד, ז, יג, טו, יט, כב, כז, מו, יג:ד).

בנקודה זו בדיוק טמונה הבעיה. למרות שהביטוי "בית עבדים" הפסיק להטריד אותנו, אנו תמהים מודע הבית הפך להיות מושג כל כך מהותי ביציאת מצרים. מדוע היציאה של ישראל ממצרים בחזק יד נסובה סביב הבית - כממשות, בנושא וכמוטיב?

יציאת מצרים ויציאת סדום

גם סיפור לוט והשמדת סדום ועמורה נסוב סביב פעלים מן השורש י.צ.א וסביב הנושאים שהם מייצגים: המלאכים מייצגים ללוט להוציא עמו את היקר לו אל מחוץ לעיר (בראשית יט:יג); כשלוט מתמהמה לצאת מן העיר, המלאכים מוציאים אותו ממנה (יט:טז); אנשי סדום מבקשים מלוט שיוציא אליהם את אורחיו, ולוט יוצא כדי לשאת ולתת עמם; הצעתו של לוט היא להוציא את בנותיו במקום האורחים. בכל סיפור לוט והפיכת סדום הכתוב משתמש שמונה פעמים בשורש י.צ.א (יט:ה, ו, ח, יב, יד, יז, טז, יז).

¹ תודתי נתונה לרעייתי, מישל וקסמן, שהייתה לי לעזר רב בפיתוח הרעיונות לשיעור זה. ללא תמיכתה הבלתי פוסקת, לא היה שיעור זה, ולא שאר השיעורים, יוצאים לאור עולם.

כך גם - ובקיצוניות מרובה יותר - ביציאת סדום. מלאכי ה' שלחו ידם, הכו את הסדומים והכריזו שה' שלח אותם להשחית את סדום (בראשי יט:יג). הם המקבילה הסדומית ל"משחית" אשר משוטט במצרים ונוגף את הבכורות (יב:כג). כאשר המלאכים מחזיקים בלוט כדי לשלח אותו ואת משפחתו מסדום, הם ללא ספק משתמשים בידיהם, כביכול. אלו הם ביטוי פיזי-למחצה של ידו החזקה של ה', אשר משחיתים את סדום, מחריבים אותה ומוציאים ממנה את לוט בכפייה, כפי שנעשה אחר כך לבני ישראל במצרים.

יתר על כן: רש"י מעיר בפשטות, ביחס לעובדה שלוט בחר להגיש לאורחיו המלאכים מצות, כי "פסח היה" (בראשית יט:ג). הערה זו מדגישה פן נוסף הקושר בין יציאת סדום ליציאת מצרים. המלאכים מגיעים לסדום בערב ומתקבלים בשמחה על ידי לוט המזמין אותם אל "בית עבדכם", והם אוכלים עמו מצה. אנשי סדום מתקהלים סביב הבית בלילה, ואז מתחילה המהומה (בראשית יט:א-ה). כך גם לגבי בני ישראל במצרים: הם עבדים היושבים בביתם, אוכלים מצות מן הערב אל תוך הלילה, וכאשר הלילה בשיאו - באה הגאולה (שמ' יב:ג,ו,ח,יח).

אם כן, הדמיון בין הסיפורים הוא גם בתוכנם וגם בצורתם: שני הסיפורים מתרחשים בתוך בית של "עבד", החל מן הערב אל תוך הלילה (המקדים את שיא הסיפור), ונאכלים בהם מצות. בסוג של משחק מילים, ישראל נלקחים לא מבית עבדים במובן המטפורי (מצרים) אלא מביתם אשר שייכים לעבדים (כלומר הבתים שלהם).

אם נחבר את נקודות השוואה הללו, נוכל לתאר בצורה סכמטית את השוואה שבין יצירת מצרים לבין יציאת סדום סביב שלוש נקודות:

ההוצאה: חוסר יכולת לצאת מן הבית ממורא המשחית האלוקי הנוכח בחוץ; הצלה מאזור מוכה-אסון; מרכזיות השורש יצא בסיפור.

היד החזקה: הוצאה בכפייה בלילה לפני עלות השחר, במהירות; הצלה ניסית מאזור מוכה.

בית עבדים: התרחשות בזמן הערב; מצות ובית עבד; הבית כמגן מן הסכנה; הצלת משפחות; מרכזיות הבית בסיפור.

כעת המרכזיות של הבית כבר אינה מטרידה אותנו משום שהבית, כסמל ומושג, הוא חלק מן התבנית המשותפת לשני סיפורי היציאה. היציאה ממצרים מבוססת, כנראה, בידי הכתוב ובידי ההשגחה, על היציאה מסדום.

אולם, כאן מתעוררת בעיה חדשה: אם לפני כן נלאינו להבין את הקשר בין הבית וההוצאה ביד חזקה, עתה אנחנו צריכים להבין את הקשר המהותי והפנימי בין היציאה ממצרים לבין היציאה מסדום.

היציאה הנפשית מסדום וממצרים

כפי שהראינו לעיל, כחלק ממרכיב ההוצאה בכפייה של הסיפור, שני הסיפורים מכילים את ביטויים מן השורש הנדיר מ.ה.מ.ה. כאשר המלאכים מצווים על לוט לעזוב,

באופן מעניין, בסיפור היציאה הזה, שנוכל לקרוא לו "יציאת סדום", יש גם התייחסויות לבית: לוט מזמין את המלאכים אל ביתו, ומשכנע אותם להכנס אל ביתו (יט:ב-ג); אנשי סדום מתקהלים סביב הבית כדי לדרוש את הוצאתם של האורחים; לוט דורש כי האנשים לא יפגעו בידי ההמון, משום שהם באו בצל קורתו (יט:ח); כאשר אנשי סדום מנסים לפרוץ את הדלת, המלאכים מחזירים את לוט לתוך הבית, סוגרים את הדלת ומכים בסנוורים את האנשים המתגודדים סביב פתח הבית; לוט מוצא מסדום בידי המלאכים, וקודם לכן הוא מוצא מביתו - המקום בו הוא מצא מקלט מן ההמון שביקש את נפשו (או את נפש בנותיו).

מן הנקודה הזו אנו מבינים שיש לנו יותר מאשר הקבלה מקרית בין הדימויים של שני סיפורים. למעשה, אנו עומדים בפני שני סיפורי יציאה, שתי "דרכים החוצה", בהם קבוצת אנשים מוצאת בידי ה'. בשני הסיפורים היציאה מן הבית משחית תפקיד מרכזי - גם בתוכן הסיפור וגם בצורתו. משפחת לוט עומדת בפני סכנה ממש מחוץ לפתח ביתם ונלכדת בתוכו (בראשית יט:יב); בדומה לכן, בני ישראל מצווים לא לצאת מפתח בתיהם (שמ' יב:כב), והם לכודים בתוכו. לוט ומשפחתו ניצולים מן ההמון ומן ההשמדה ממש מחוץ לפתח ביתם (בראשית יט:ט-יא); ישראל ניצלים מן המשחית שעובר על בתי המצרים להרוג את בכוריהם (יב:כג).

אם נמשיך ונקרא את שני הסיפורים, נוכל להצביע על הקבלה שלישית וחשובה. המלאכים מנסים לשכנע את לוט לעזוב, לוט מתמהמה (יט:טז), ואז מסופר כך:

ויחזיקו האנשים בידו וביד אשתו וביד שתי בנותיו בחמלת ה' עליו ויצאהו וינחהו מחוץ לעיר. (שם)

לוט אינו יוצא מסדום מרצונו, אלא בכפייה, בלילה. כך גם ישראל מצווים לצאת ממצרים, קצת לפני השחר: לאחר שה' מכה את בכורי מצרים "כחצות הלילה" (יב:כט) פרעה קורא למשה ולאהרון ומצווה עליהם לקום וללכת (יב:לא). כפי שבסיפור סדום לוט מצווה לצאת בלא שהות, כך מצרים כופים על ישראל "למהר לשלחם מן הארץ" (יב:לג). כמו כן, בהופעה השנייה במקרא של מלה משורש מ.ה.מ.ה, מסופר לנו כי לישראל לא היה זמן **להתמהמה**, ושהם גורשו ממצרים (יב:לט). בנוסף לכן, מושגי היסוד המשמשים לעיצוב המקבילה הזו, המבוססת על ההוצאה בכפייה אצל לוט בסדום (בראשית יט:טז) ואצל ישראל במצרים (שמות יב:לג) - "ויחזיקו [המלאכים בלוט]", "ותחזק [מצרים על העם]" - הם מן השורש ח.ז.ק. זהו השורש המשמש את היד החזקה בה ה' מכה את המצרים וגואל את ישראל. כאשר ה' מסביר למשה כי ההתנהגות העיקשת של פרעה היא רק הקדמה לשילוח של ישראל מארצו, הוא משתמש באותו הביטוי, ומרמז על השילוח הכפוי שעוד יתרחש - "עתה תראה אשר אעשה לפרעה, כי ביד חזקה ישלחם וביד חזקה יגרשם מארצו" (וא, וראו ברש"י על אתר). ההתחזקות של המצרים לשלח את ישראל היא ביטוי לידו החזקה של ה'.

הזבח והדם; למעשה, הסיפור בסדום הוא סיפור של 'ציאה', אבל לא של 'פסח'.

אם כן, יש עתה להסביר במה תורמים הזבח והדם לסיפור, ומהי המטרה של הצגתם כחלק כל כך מרכזי בעלילה.

תועבת מצרים

לאחר מכת הערוב, פרעה מציע למשה פשרה: ישראל יישארו במצרים וינהלו את הפולחנים שלהם שם (ח:כא). משה משיב שהדבר אינו אפשרי משום שישראל מתכווננים לזבוח את "תועבת מצרים" לאלוהיהם, דבר שיגרום וודאי לזעם של המצרים, עד כדי שקילתם של ישראל (ח:כב). המונח הפולחני חברתי "תועבה", המציין חפצים או אנשים שיש להתרחק מהם, שהם "טאבה", הופיע כבר במסכת יחסי ישראל-מצרים: יוסף הורה לאחיו לומר לפרעה שהם רועי צאן. יוסף מקווה שרעיית הצאן - שהיא "תועבת מצרים" - תרחיק את ישראל מן המצרים ותאפשר לישראל לשבת בארץ גושן.

כאן אנו חוזרים לקרבן הפסח. כפי ששמו לב פרשנים רבים, קרבן הפסח וודאי מתקשר לעובדה שכבשים וצאן הם "תועבת מצרים". אם הצאן מתועב למצרים, הרי שלקיחת צאן ושמירתו ארבעה ימים, עד ללילה בו הוא נשחט כקרבן בכל בית (יב:א-ו) הוא וודאי אקט מתועב; אף מצרי לא יבין למה בדיוק האל של העברים יגיב בחיוב למריחת דם של חיה מתועבת על המזוזות והמשקוף. אולם, מדוע יש ברעיית וזביחת צאן אלמנט מתועב? למה משה מתכוון כשבוא מסביר לפרעה שהם מתכוונים לזבוח את "תועבת מצרים"? האם המצרים עבדו לצאן, והתועבה היא לשון נקייה ל"אלוהות" (רש"י ח:יב, אברבנאל יב:א-ג)? ייתכן שכן; ראב"ע מעלה כאפשרות שהמצרים היו צמחונים שהתנגדו לגידול ולאכילת בשר, כמו ההינדו (ח:כב); ייתכן, כפי שמעיר רשב"ם שם, שמקנה אשר מבזז משאבים חקלאיים יקרים כמו שטח פורה ומים ליד היאור הקדוש נחשב טמא למצרים. מכל מקום, קרבן הפסח, כפולחן הכולל זביחת צאן, הוא מעשה לא-מצרי בעליל. נתינת הדם על פתח הבית היא הכרזת עצמאות דתית, שבירה של הנורמות החברתיות והדתיות הנהוגות במצרים. כשישראל עושים כן, הם מכריזים שהם אינם מצרים, אלא עובדי ה' אלוקי אבותיהם.

בנקודה זו טמון זהו ההבדל שבין יציאת מצרים לבין יציאת סדום: בעוד שישראל שברו את הקשרים התרבותיים והדתיים בינם לבין מצרים, לוט לא עשה כן; הוא נשאר סדומי בנפשו. קרבן הפסח, אפוא, עוזר לישראל להתבדל לא רק מן המצרים, אלא גם מלוט.

הבית כחציצה תרבותית

קעת אנו יכולים לחזור ל"בית" כדמיון ומושג ולמרכזיות שלו - כסמל וכממשות - בשני הסיפורים.

ביתו של לוט היה בית מכניס אורחים, ששמר על מסורת משפחת אברהם (בראשית יט:א-ג). הוא שימש ללוט מחסום פיזי ותרבותי נגד הרוע והחטא של סדום שסבבו אותו (יט:ד-ז). אולם, חלק מן הטרגדיה של לוט היא שביתו

הוא מתמהמה (יט:טז); רק ידם החזקה מכריחה את לוט לעזוב. בניגוד לכך, השימוש בשורש בסיפור יציאת מצרים אינו מצביע על כך שישראל לא היו מעוניינים לעזוב; ההפך הוא הנכון: משום שלא היה לאבותינו זמן להתמהמה, בצקם לא הספיק להחמיץ, ולכן הם אפו מצות (יב:לט).

העובדה שהכתוב אינו מפרט את הסיבות שגרמו ללוט להתמהמה מראה שהעיקוב היה בגלל דחף פנימי של לוט, ולא בגלל כורח גשמי או חיצוני. הקושי הנפשי של לוט להיפרד מסדום מובלט כאשר הסיפור מתקדם. אחרי שהמלאכים מוציאים את לוט מסדום בכפייה, הם נותנים לו שלוש הוראות: לברוח, לא להביט אחורה ולצאת מן העמק אל ההר (יט:יז). לוט לא יכול או לא רוצה לעלות להר, "פן תדבקני הרעה ומתי"; הוא מבקש מקלט חליפי בעיר צוער, והמלאכים מסכימים (יט:כא). הקשר של לוט לסדום עדיין חזק מאוד - הוא לא מעוניין לעזוב, והוא מבקש להשאר בקרבת מקום. אם נראה שלוט מתקשה לעזוב, אשתו אינה מסוגלת לכך בכלל: היא מביטה אל סדום הנחרבת והופכת לנציב מלח (בראשית יט:כו), כלומר לחלק מן ההפיכה הפוקדת את ככר הירדן כולה.

נראה, אפוא, שההצלה מסדום ועזיבתה טומנת בחובה את האתגר של ההפרדות הנפשית ממנה. המלאכים מצווים את לוט לא רק לצאת מסדום, אלא גם להוציא את סדום ממנו, כלומר להוציא אותה מנפשו. התמהמהותו של לוט, הרצון שלו להשאר בעמק, מבטי הגעגוע של אשתו והנסיגה הסופית לתוך נקרה בהר (בראשית יא:ג) מסמלים את חוסר היכולת של לוט ושל משפחתו להשאיר את סדום מאחוריהם.

ההקבלה ליציאת מצרים תעורר אצלנו את אותן השאלות בקשר לבני ישראל, בני החורין החדשים. האם הם יוכלו להתנתק ממצרים? האם בריחתם ממצרים ושחרורם מן העבדות יוכלו להוציא מתוכם את העבדים ואת המצרים שהם היו? האם עזיבתם את מצרים תוכל באמת להוביל ל"וידעתם כי אני ה' אלקיכם" (ז:ו)? האם הם יוכלו לעבוד את ה' במדבר, כפי שהם ביקשו מפרעה, (יב:לא), או שהם ימשיכו להיות עבדים מצריים, שכל חייהם מעוצבים על ידי מעמדם הקודם במצרים, אכולי געגוע לבייתם הקודם?

ההקבלה בין שני הסיפורים עוזרת לנו, אפוא, להעלות את השאלות המהותיות לפניהן עומדים בני ישראל במסעם במדבר.

הקרבת הפסח כהתבדלות ממצרים

'יציאת סדום' או 'פסח סדום'?

בנסיון להסביר את ההקבלות בין סיפור החרבת סדום לסיפור היציאה ממצרים, בחרתי להשתמש בתוויות "יציאת מצרים" ו"יציאת סדום". אולם, לאור המרכזיות של קרבן הפסח באירועי אותו "ד בניסן במצרים, וההקבלה לסיפור החרבת סדום והצלת לוט, היה אפשר לבחור להשתמש במונחים "פסח מצרים" ו"פסח סדום", כפי שכבר עשו כמה מחברים לאחרונה. בחירה זו נראית לי לא נכונה: אין בסיפור יציאת סדום ולו אחד מן הסמלים של קרבן הפסח -

כל הזכויות שמורות לישיבת הר עצינן, תשס"ו
עורך: אייל קסנר

בית המדרש הוירטואלי של ישיבת הר עצינן
האתר בעברית: <http://www.etzion.org.il/vbm>
האתר באנגלית: <http://www.vbm-torah.org>
משרדי בית המדרש הוירטואלי: 02-9937300 שלוחה 5
דואל: office@etzion.org.il

נתגלה כמחסום עביר-למחצה, דרכו הצליחו ההשפעות התרבותיות של סדום לחדור בכל זאת: חתניו של לוט חושבים מספר להם בדיחה כאשר הוא מספר להם שה' מתכוון להרוס את העיר (שם יט:יד); הפרידה מסדום כה קשה על אשתו, שהיא אינה שורדת אותה; בנותיו הבתולות (שם יט:ח) יודעות בדיוק איך לדאוג לכך שהן יוכלו לשכב עמו (שם יט:לא-לה); לוט כל כך מגן על אורחיו (כמסורת אברהם) שהוא מציע להמון את בנותיו תמורתם (לא כל כך כמסורת אברהם). סדום, אפוא, חדרה ללוט.

אם כן, הבית, כסמל, מסמל את הכשלון של לוט ואת החיבור שלו לסדום. הוא מטרים את ההתמהמהות של לוט בזמן יציאתו, ואת הנסיגה שלו, בסופו של יום, למערה. הסדומי בלא סדום הוא אדם הרוס.

באותה הצורה אנו יכולים להבין מדוע הבית, כסמל, מכב גם ביציאת מצרים וגם בהלכות הפסח. מריחת הדם על פתח הבית, בין הבית לבין מה שעומד מחוץ לו, מסמלת את הצורך לבנות מחסום בין הבית לסביבה, ולנתק את החיבורים הנפשיים והתרבותיים שעברו את הפתח פנימה. ישראל צריכים להתנתק ממצרים ולעצב מרחב פיזי ותרבותי המכיל את מורשת אברהם - ולהצליח היכן לוט נכשל; עליהם לעבור מבית עבדים אל בית אברהם.

לעיון נוסף

1. ניתן להרחיב בהשוואה שפותחה בשיעור ביחס לשאלה מדוע לוט בחר לשבת בסדום. ראו בראשית יג:א-ו, י-ג. השוו בראשית מה:י, יז-כ, מו:ו, מו:לא-מ:ד. ראו שמות ט:כז, יט:יח, וכן בראשית יח:כ, כג-כה. מה הן נקודות הדמיון בין הדברים? השוו חומר חדש זה עם בראשית יט:יג ושמות יב:כג. האם המקבילה ממוקדת עתה בנקודה אחרת?

2. קראו שוב את יב:ב-יג.

א. ערכו רשימה של הלכות הפסח השונות. האם ניתן לסווג אותן לקבוצות על פי ההגיון הפנימי של כל הלכה, או על פי קריטריון אחר כלשהו?

ב. ראו רש"י, רמב"ן (יב:ג), אברבנאל, רשב"ם (יב:ח-ט) וראב"ע (יב:ז). מה הן הדעות השונות בקשר למטרה ולאופי של קרבן הפסח? נתחו את דחייתו של ראב"ע למהלך שתואר בשיעור, ואת דעת רש"י, רמב"ן, ואברבנאל התואמות את שיטתו.

ג. נסו להסביר את פרטי ההלכות (ר' אברבנאל). השתמשו בשיעור ובדברי רשב"ם כדי להבהיר את מקומם של החיפזון, המצה והמרור.

3. קראו שוב את יב:מג-יג:טו. חלקו את הקטע וההלכות לפסקאות. השוו את יג:ג, יד עם יג:ט, טז. נסו להסביר את המצאותו של הביטוי "בית עבדים" בזוג פסוקים אחד אך לא בשני.

4. ראו בראשית יט:כט. האם לוט ניצל בזכות עצמו? ראו שמות ב:כב. נסו להסביר את מקום הפסוק בסיפור יציאת מצרים הרחב. האם נוכל באמצעות הבנת תפקיד הפסוק להסביר אחרת את ההקבלה ליציאת לוט מסדום?